

„Никому няма да угодничим“

100 години от гибелта на Васил Попов

В края на 1900 г. министърът на търговията и земеделието Йов Титоров пише доклад за състоянието на горите. Един пасаж от него е особено разтърсващ: „В министерството се натрупва толкова много преписки за убити горски служители, че българският историк ще може да състави цял един мартиролог“ (бел. ред. - мартиролог е списък на мъчениците за вяра или сборник за житията им). Жертвите не са случайни. Обикновено на жестоката разправа се подлагат честните горски бранители, непокорни на едностранната политическа кауза и корупция, или смелите горски стражари, които бранят гората от алчното население. И така през XX век в българския горски мартиролог са записани имената на 685 горски служители, от тях 21 са лесовъди. Няма друга гражданска професия, която в мирно време да е дала толкова много жертви!

Сред имената от този пантеон е лесовъдът Васил Попов. Роден в Стара Загора на 15 октомври 1878 г., той израства без баща, убит предната година от османците в Руско-турската освободителна война. Майка му - Теофана Попова, е учителка и дава всичко, за да го възпита в духа на възрожденското родолюбие и да го прати в прочутата за времето си Горска академия в Лемберг, Австро-Унгария (днес гр. Львов, Украйна). Васил завършва Академията с отличие през 1899 г. и се явява на държавен изпит пред комисия в България, където също получава отлична оценка. Назначен е за лесничей в Радомир в началото на 1900 г. и работи тук без малко две години, но това всъщност е най-дългият период, в който се задържа на едно място. Тук той създава първата горска култура в м. Голо бърдо, която и до днес извисява снага.

В духа на тогавашната горска политика, която превръща горите в разменна монета за печелене на избори, в средство за забогатяване и корупция, лесовъдите, несъгласни с нея, постоянно са уволнявани или в най-добрия случай премествани. Така започва и одисеята на лесовъда с европейско образование - Чепино, Батак, Провадия, Станимака (Асеновград), Стара Загора, Варна, Малко Търново, отново Стара Загора и Чепино. За 6 години е уволняван 3 пъти и е местен 15 пъти.

Този лъкатушен служебен списък на лесовъда Попов не накърнява неговата висока образованост и призвание и той продължава да се усъвършенства в професията. Владеейки шест езика, на лични разnosки посещава Русия, Франция, Швейцария, където изучава опита на тези страни в горското дело. Написва трудовете „Горите на България“ и „Разпространение на дървесните породи у нас“, която е първата фитогеографска характеристика на горите в България. Васил Попов може да се смята за основоположник на нашата горска типология, защото неговите „климатически горски зони“ са толкова точно и научно определени, че и днес могат да се използват.

С лични средства започва да издава и горското списание „Бранище“, което излиза от 28 септември 1906 до 11 октомври 1911 година. В него поднася в рефератна форма съвременните постижения на лесовъдството, отразява конгресите на лесовъдите в чужбина и злободневните теми на родното лесовъдство. Пише разобличителни статии срещу грабителите на горите - политици, висши служители, народни представители, като не пропуска и цар Фердинанд. Прегизвиква и две писмени парламентарни питання в Народното събрание за Балабановата концесия, разобличава корупционната схема на аферата „Шарл и Жан“, в която е замесено правителството на Радославов. На Васил Попов са думите: „Не изнасяйте дърво, защото ще дойде вре-

ме да внасяме вода за пиене“, от писмото му, което той пише до Министерския съвет. Като веруюто на своята блестяща публицистика Васил Попов избира девиза „Сене цра ем студио“ - никому няма да угодничим, никого няма да разгневяваме. Тази непримиримост на лесовъда към галаверите, които се извършват в горите, не може да не предизвика омразата на враговете му. Самият Васил Попов си дава сметка, че може да бъде убит, защото получава множество заплахи и са правени опити за убийството му. Като истински боец обаче той казва: „В борба с тая корупция са необходими жертви и докато те не се дадат, никога няма да се оправят горските работи в нашата нещастна държава“.

Своята „оставка“ от практическата горска служба, изпратена до министъра на земеделието Андрей Ляпчев през 1909 г., самият Попов формулира така: „При това плачевно положение на горската служба считам за невъзможно да остана на служба под Вашето управление и Ви заявявам, че преставам да бъда ваш чиновник“. Това е позиция на смел и чист лесовъд.

През следващата година Васил Попов се завръща в родния си край и в с. Малко Кадиево, където притежава наследствени имоти, създава земеделско дружество, внася от чужбина първите железни плугове и други машини. През 1911 г. Министерството на търговията и земеделието се сдобива с нов министър - Димитър Христов. В нашата горска история са запазени думите му: „Аз с горите политика няма да правя!“ Васил Попов може и да обича земята, но сърцето му го тегли към горите, и той пожелава да се върне в горската система. Обръща се към министъра с писмо, в което се казва: „За да не бъда обвинен в нежелание да работя, заявявам, че ще приема всяко назначение“. Министър Христов препоръчва Попов да отиде в Отделението на горите в министерството, но там, в отсъствието на министъра, набързо го изпращат в Чепинското лесничейство. Писмото, с което лесовъдът Попов се изпраща на работа в Чепино (№ 238/5.І.1912 г.), е подписано от началника на Отделението Константин Байкушев. Така Васил Попов фактически тръгва към своето лобно място. В книгата „Кратки черти из живота и обществената дейност на лесничей Васил В. Попов от гр. Стара Загора“, издадена веднага след смъртта на сина си, Теофана Попова прокарва идеята, че именно дворецът е в основата на убийството на В. Попов, което го прави политическо убийство, предварително замислено, въпреки че никога не е разкрито. Лесовъдът е главен свидетел по делото на бившия министър гр. Никола Генадиев, всяка от критичните му статии в сп. „Бранище“ разобличава конкретна афера, свързана с горите и управлението им, а неговият реалистичен поглед върху състоя-

Мемориалната плоча на Васил Попов във Велинград е поставена на 7 април 2006 г. в началото на улицата, именувана на него на 13 февруари 1996 година

нието на горите, които се разграбват пред погледа на висшите гържавни мъже, е основателна причина да има врагове.

На гнешно време, когато всяка световна вест идва за секунди до нас, „репортажът“ на Георги Петров - редактор на сп. „Горски преглед“, за убийството на лесовъдъ Васил Попов, също учудва с бързината си. Материалът е поместен във 2 книжка на дружественото списание. Това става по простата причина, че Петров присъства в гостилницата на хотел „Македония“ в Лъджене (Велинград) на вечерята, по време на която става този злобещ акт. Статията е придружена и със снимка на загиналия лесовъд.

„На 2 февруари 1912 г. - пише Г. Петров - в 7 1/2 часа вечерта обикновените посетители на хотел „Македония“ вече привършваха своята вечеря. По-голямата част от тях се бяха оттеглили от масата. ... На масата бяха останали само лесничият Попов, управителят на митницата Чиков и пишущият настоящите ре-

дове, които довършваше вечерята си...

Ненадейно, като изпод земята, чу се един път гърмеж и инстинктивно всички наскочаха и взеха да се питат „какво стана?“. В това време стана от стола си и Васил Попов и без да подозира случилото се, и той като другите запита - какво става. След няколко секунди обаче той разбра „какво бе станало“, и, като се хвана за гърдите, потегли бързо към вратата. Ала ударът беше добре премерен и не му даде да отиде много далече. Не стигнал още до вратата на хотела, той падна и от уста му бликна ясно димяща кръв“.

В некролога, издаден от Дружеството на българските лесовъди и поместен в същия брой на „Горски преглед“, можем да прочетем: „Но нека злодеите, които туриха тъй рано край на скъпоценния живот на младия български лесовъд, не мислят, че с това са турили край на делото, на което той служеше“. Васил Попов е само на 35 години.

През 1934 г. членовете на Дружеството на българските лесовъди намират мястото в Борисовата градина, където Попов е засадил няколко мамонтови гървета, и на 24 юни откриват неговия бюст-паметник. Слово произнася лесовъдът Тома Захариев, тогава директор на Службата за горско опитно дело.

През 1992 г. постаментът, на който цели 60 години стои бронзовият бюст-паметникът на Васил Попов, остава празен. Както и множество други постаменти. Въпреки това венци и цветя се полагат там до 2003 г., на 2 февруари, който се отбелязва като Ден на паметта за загиналите лесовъди. Впоследствие Денят, по предложение на Съюза на лесовъдите в България, се отбелязва през последния петък преди Седмицата на гората, а мястото за поклон е пред изградения мемориал в парковото пространство на Лесотехническия университет

На 7 април 2006 г. мемориална плоча в чест на героя е поставена от лесовъдската колегия там, където свършва достойният му живот - във Велинград.

Светлана ИВАНОВА

Хвала вам!

През лятото на 2009 г. бях старши експерт по лесоустройство и правех проверка на работата на лесоустройствената група на „Силва“ ЕООД, извършваща инвентаризация на горите в ДГС - Струмьяни. Неочаквано в отдел 87 се натъкнах на паметна плоча. Тя беше поочупена, необгрижвана от никого. Буквите трудно се четяха. Още тогава си казах, че щом се пенсионирам, ще отида и ще поосвежа плочата.

През октомври 2011 г. посетих ДГС - Струмьяни. Директорът на стопанството инж. Росен Янев се заинтересува от моята находка и заедно посетихме мястото. Почистихме плочата, направихме надписа и той изпъкна пред очите ни: „По случай задеяването на 100-хиляден нови гори в изпъление на 7 ПМС за Огражден. 10.04.1976 г.“ Наоколо, по всички склонове и била се простираха зелени масиви от горски култури. Колко много труд са положили горските работници под ръководството на горските надзиратели и инженеро-техническия персонал да преобразят Малешевската планина и да ѝ придадат величие.

Развълнувани от мащабите на извършеното, с инж. Янев решихме, освен да се организира едно скромно

тържествено, да се поставят насочващи табели към мястото и да се изгради малък кът за отдох. Да си спомнят участниците за 100-хилядния декар, но и младите да се радват и да се гордеят как една професия прави земята ни още по-хубава и съвсем естествено да каже: „Хвала вам!“.

Възстановил надписа инж. Михаил Михайлов